

7. Шейко В. М. Наукова творчість у галузі культурології і мистецтвознавства. Харків, 2016. 330 с.

8. Ярошенко Т. Міждисциплінарність в дискурсі сучасних досліджень етики. *Тези звітної наукової конференції філософського факультету* (за 2017 рік). Львів, 2017. С. 115–118.

9. Storey V. J. *Cultural Theory and Popular Culture*. 2006. Vol. 1. 659 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-388-3-33>

ДО ПИТАННЯ ЗОБРАЖЕННЯ ОСВІТЛЕННЯ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ

Файберг Оксана Миколаївна

студентка

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

Сприйняття людським оком різноманіття кольорів, що оточують нас у повсякденному житті, залежить від індивідуальних особливостей очей та мозку, а також їх сумісної праці щодо перетворення отриманих очами імпульсів на зрозуміле мозку зображення. Саме цей процес дозволяє нам бачити, розуміти та створювати художні образи, адже із зображення світла та тіней складається все навколо нас. Більш глибоко зображення оточуючого або вигаданого світу передає живопис, у якому світлотіньовий малюнок збагачується кольорами, які краще виявляють форму зображуваного та впливають на емоційний стан глядача.

Фізіологія та психологія, яким відводиться важлива роль у житті людини, мають вплив і на образотворче мистецтво, адже від того, як зображені образи на картині, залежить її сприйняття глядачем. Саме освітлення, передане через варіативні тональні та кольорові поєднання, стає першим враженням, яке отримує глядач. Однакові сюжети, передані за допомогою різного характеру освітлення, справлятимуть зовсім різні враження на глядача, адже будуть передавати варіативні настрої.

Кожна палітра кольорів має для людей певне підсвідоме значення. Так, один і той самий весняний пейзаж можна змалювати сонячно, яскраво, підкреслити синє небо, залишки білого снігу, що тане під теплим промінням; а можна навпаки – передати похмурий день, і сніг буде символізувати останні дні холодної темної влади суворої зими, яка ніяк не посту-

питься місцем радісній весні. І все це – завдяки правильно підбраному художником освітленню та художньою майстерністю автора [3, с. 5].

Світлотіньові відношення та контрасти є одними з основних прийомів в образотворчому мистецтві. За допомогою правильної передачі зон світла, тіней, рефлексів та відблисків створюється об'єм зображуваних об'єктів, а контрасти, при їх вірному використанні, створюють глибину та виразність композиції. Рефлекси, відображення та відблиски на поверхнях предметів передають інтенсивність освітлення та його взаємодію з різними текстурами зображуваних матеріалів [1, с. 20].

Оскільки більшість художників працюють з білим полотном, яке саме по собі може бути площиною суцільного світла, починати роботу слід із нанесення основних тіней, працюючи від темного до найсвітлішого. Тіні виявляють наявність всіх предметів, їх об'ємів та форм, які ми бачимо за допомогою світла, котре потрапляє на предмети. Відтак, тіні потрібні для передачі присутності світла; разом із тим, без світла не було б тіней. Крім того, тіні демонструють напрямок та інтенсивність світла [2, с. 4].

Не менш важливим інструментом зображення потрібного освітлення є температура кольору, або так звана «теплохолодність». За допомогою правильного застосування теплохолодності можна відтворити погодні та сезонні умови, час доби, показати природне або штучне освітлення тощо. Температура кольору також має дуже значний вплив на формування враження у глядача, адже передає настрій роботи та атмосферу, яку замислив митець [3, с. 7].

Кожен зображуваний об'єкт має кілька зон освітлення, за допомогою яких ми можемо визначити його форму, об'єм та матеріал, а також зрозуміти, у яких умовах він знаходиться. Ділянка, на яку потрапляють прямі промені, називається світлом та може мати відблиск – яскраве місце, яке найбільше відбиває промені світла. Разом із тим, місце, де промені проходять побіжно, не затримуючись на формі, знаходиться у півтіні. За півтінною знаходиться найтемніша ділянка предмету – власна тінь. «Відбиті» від навколишніх об'єктів промені світла можна побачити у тіньовій зоні – це трохи світліші за тінь ділянки, які називаються рефlekсами. Падаюча тінь – це темна зона за межами предмета на протилежній від світла стороні, яка утворюється тому, що предмет перешкоджає собою потрапляння туди променів світла.

Важливим є зображення простору навколо предметів, що обумовлює світлоповітряну перспективу. Найбільш контрастними будуть відношення світла та тіні на передньому плані, а найбільш м'якими та нюансними – на задньому. Таким чином, форми вписуються у глибину, а картина має живий простір, повітря, перспективу та плановість [2, с. 60].

Плавність переходів по-різному освітлених ділянок предметів та простору залежить від інтенсивності освітлення. Прямо направлене світло дає чіткі та контрастні власні й падаючі тіні; натомість розсіяне «м'яке» світло – плавні й слабо виражені тональні переходи та тіні [2, с. 20].

Для правильного зображення природи потрібна відповідна передача кольору, характер якого залежить від освітлення, а також розуміння художником того, як світло пов'язане із кольором. По-різному освітлені ділянки предметів відрізняються не лише контрастністю та насиченістю тонів, але й вищезазначеною теплохолодністю. Так, зазвичай, тіні є протилежними від світла за температурою кольору; тобто, якщо світло на предметі тепле, тіньова частина буде холодною, та навпаки. Протилежність кольорів визначається за допомогою кольорового спектра [3, с. 8].

Геніальний майстер малюнку та живопису Леонардо да Вінчі говорить про те, що ділянки освітлених тіл майже ніколи не відображають справжній колір цих тіл, адже все залежить від джерела освітлення, середовища, що є між предметами та очима, а також від рефлексів, які предмети та поверхні відкидають одні на інших. Відносність кольорів один до одного надає змогу глядачам картини визначити джерело освітлення та зрозуміти як виглядають та які кольори насправді мають зображені об'єкти [3, с. 5].

Література:

1. Cennini Cennino. Libro dell'Arte, a cura di Fernando Tempesti, Milano : Longanesi, 1984.
2. Hogart Burne. Dynamic Light and Shade. Watson-Guptill Publication, BPI Communications, Inc., 1515 Broadway, New York, United States of America, 1981.
3. Гноева С. О. Кольорове освітлення та його виразні можливості. Методична розробка. Кропивницький, 2017.